

Бєлік Лариса Степанівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук

НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНОЇ КОМБІНАЦІЇ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ КОРУПЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

У реаліях сьогодення оперативні комбінації використовуються досить часто працівниками оперативних підрозділів Національної поліції України (надалі НП України) саме на етапі документування злочинів корупційної спрямованості. Відсутність чіткої законодавчої регламентації щодо проведення оперативної комбінації у правозастосовній практиці викликає певні складності стосовно подальшого використання у кримінальному судочинстві отриманих результатів під час її застосування.

У правозастосовній практиці співробітники оперативних підрозділів НП України, з метою виявлення та припинення злочинів корупційної спрямованості, використовують оперативні комбінації на наступних напрямках документування:

По-перше, на етапі виявлення осіб, обізнаних про злочинну діяльність підозрюваних осіб, які можуть бути допитані як свідки.

Основні категорії осіб, які у силу різних обставин можуть мати відомості про злочинну діяльність підозрюваних осіб:

1.1. Особи, які працюють на одному підприємстві, установі, організації з підозрюваним:

- відповідальні працівники, які мають доступ до фінансової і бухгалтерської інформації (заступники і помічники директора, головного бухгалтера, начальники відділів, працівники бухгалтерій, працівники відділів збуту, матеріально-відповідальні особи і т.п.);

- особи, які виконують технічну роботу (секретарі, водії, вантажники, охоронці і т.п.).

1.2. Особи, які підтримують ділові зв'язки з підозрюваним, працюючи на інших підприємствах, що мають ділові відносини з підприємством, організацією установою підозрюваного:

- приватні підприємці;
- відповідальні працівники, які мають доступ до фінансової і бухгалтерської інформації (директора, головні бухгалтера, заступники і помічники директора, головного бухгалтера, начальники відділів, працівники бухгалтерій, працівники відділів збуту, матеріально – відповідальні особи і т.п.);

- особи, які виконують технічну роботу (секретарі, водії, вантажники і т.п.);

- постійні клієнти підозрюваного.

1.3. Особи, які підтримують особисті контакти з підозрюваним:

- сусіди за місцем проживання;
- родичі;
- друзі і знайомі підозрюваної особи.

1.4. Особи, які, у силу випадкових обставин, можуть мати оперативну інформацію:

- працівники підприємств, розташованих поблизу об'єктів, що належать підозрюваному;
- мешканці будинків, розташованих поблизу об'єктів, що належать підозрюваному;
- покупці чи клієнти, які не є постійними.

Після встановлення осіб, які становлять оперативний інтерес необхідно:

1. Встановити, що конкретно відомо даній особі, наскільки ця інформація важлива для досягнення мети і чи виправдано, у конкретних умовах, проведення заходів щодо її фіксації.

2. З'ясувати, в яких відносинах знаходиться дана особа з підозрюваним. Ця обставина має вирішальне значення для формування тактики подальших дій, використання тактичних прийомів і вибору мотивації для залучення даної особи до співробітництва.

3. Встановити, чи спроможна дана особа відтворити те, що їй стало відомо по даній справі, в силу своїх психофізичних даних і обставин сприйняття подій, що відбулися.

Отримані дані аналізуються з метою визначення доцільності використання даної особи або для одержання інформації, або в якості свідка. У разі неможливості використання даної особи як свідка, інформація, якою вона володіє, може бути використана у якості орієнтованої при проведенні подальших оперативно-розшукових заходів.

Якщо є підстави вважати, що зазначена особа може забути інформацію, чи змінити показання під тиском підозрюваного, необхідно прийняти міри до фіксації показань. Така фіксація проводиться у вигляді отримання письмового пояснення чи звукозапису (звукозапис допускається тільки при згоді опитуваного). Процесуального значення такі документи не мають, однак здатні відновити в пам'яті події і є чинником, який здійснює належний моральний вплив при спробі зміни показань.

По-друге, на етапі виявлення знарядь, документів і предметів, на яких залишились сліди, що підтверджують злочинні дії підозрюваних, забезпечення можливості їхнього процесуального вилучення і використання у якості доказів.

Як правило, такими документами є:

1. Бухгалтерські документи, що відбивають реальний стан справ на підприємстві;

2. Чорнові записи, наприклад щодо предмету неправомірної вигоди, особи яка її надає і за що саме;

3. Документи, які вказують на вчинення відповідних злочинних дій.

Предмети:

– грошові й інші цінності, нажиті шляхом порушення законодавства;

– нематеріальні активи.

Зазначений етап включає в себе як проведення заходів щодо виявлення документів (предметів), так і тактичні прийоми щодо забезпечення їхнього процесуального використання.

З метою виявлення документів (предметів) використовуються:

1. Негласний апарат.

2. Оперативний огляд.

3. Особистий пошук.

4. Візуальне спостереження.

По-третє, — це безпосередня фіксація злочинних дій підозрюваних і забезпечення можливості процесуального використання цих даних.

Означене полягає в уможливленні сприйняття окремими особами фактів і обставин, про які б вони могли свідчити, чи відображення слідів визначених подій у документах (на предметах), що могли б бути використані як докази у кримінальному судочинстві.

Гресь Юлія Олегівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук

ЗНАЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАУКИ КРИМІНАЛІСТИКИ

Розвиток криміналістичної науки пов'язаний із постійним оновленням інструментарію проведення досліджень кола явищ, що становлять об'єкт її вивчення. Даний процес обумовлений постійною зміною криміногенної ситуації, що пов'язано із удосконаленням форм та методів злочинної діяльності, економічними, соціальними та політичними умовами, змінами кримінального та кримінального процесуального законодавства, а також реформуванням структури кримінальної юстиції. Аналізуючи фактори, що впливають на розвиток науки криміналістики, зокрема, слід вказати на міцний зв'язок теорії та практики